

de dynamiek van suïcidaal gedrag

Maart 2020

Bert van Luijn

klinisch psycholoog/systeemtherapeut

Suicide, definitie

1. Suicide

Handeling met dodelijke afloop, door de overledene geïnitieerd, in de verwachting van een dodelijke of potentieel dodelijke afloop, met de bedoeling gewenste verandering aan te brengen.

TS, definitie

2. Suïcidepoging

Handeling zonder dodelijke afloop, waarmee de persoon door de verwachting schade aan te brengen aan het eigen lichaam of de dood te bewerkstelligen, of door het risico daarop niet uit de weg te gaan, gewenste veranderingen probeert aan te brengen.

Basisvormen van suïcidaal gedrag

1. meer chronisch, depressief affect, niet fluctuerend, hoog basis-niveau suïcidaliteit
2. reactief, impulsief type (BPS)
3. agressief-narcistisch type
4. Instrumenteel type(ASPS)
5. Voltooid Leven type (geen psychopathologie)

alle kennen ook een chronisch beloop

Suïcidaliteit: een vaak chronische aandoening

- Mensen kunnen jarenlang suïcidaal zijn
- Vanaf zeer jonge leeftijd
- Enkel in gedachten
- Of ook met (soms zeer ernstige) suïcidepogingen
- Zelfs zeer ernstige beogen niet perse de dood
- Er kunnen jaren tussen twee pogingen zitten
- Suïcidaliteit is slecht te deleten
- Vaak (comorbide) persoonlijkheidsproblematiek
- Relaties raken ernstig ontwricht
- Acute oplevingen kunnen heel snel ontwikkelen
- *Onthechting / onveilige hechting speelt vaak een belangrijke rol*

de MDR

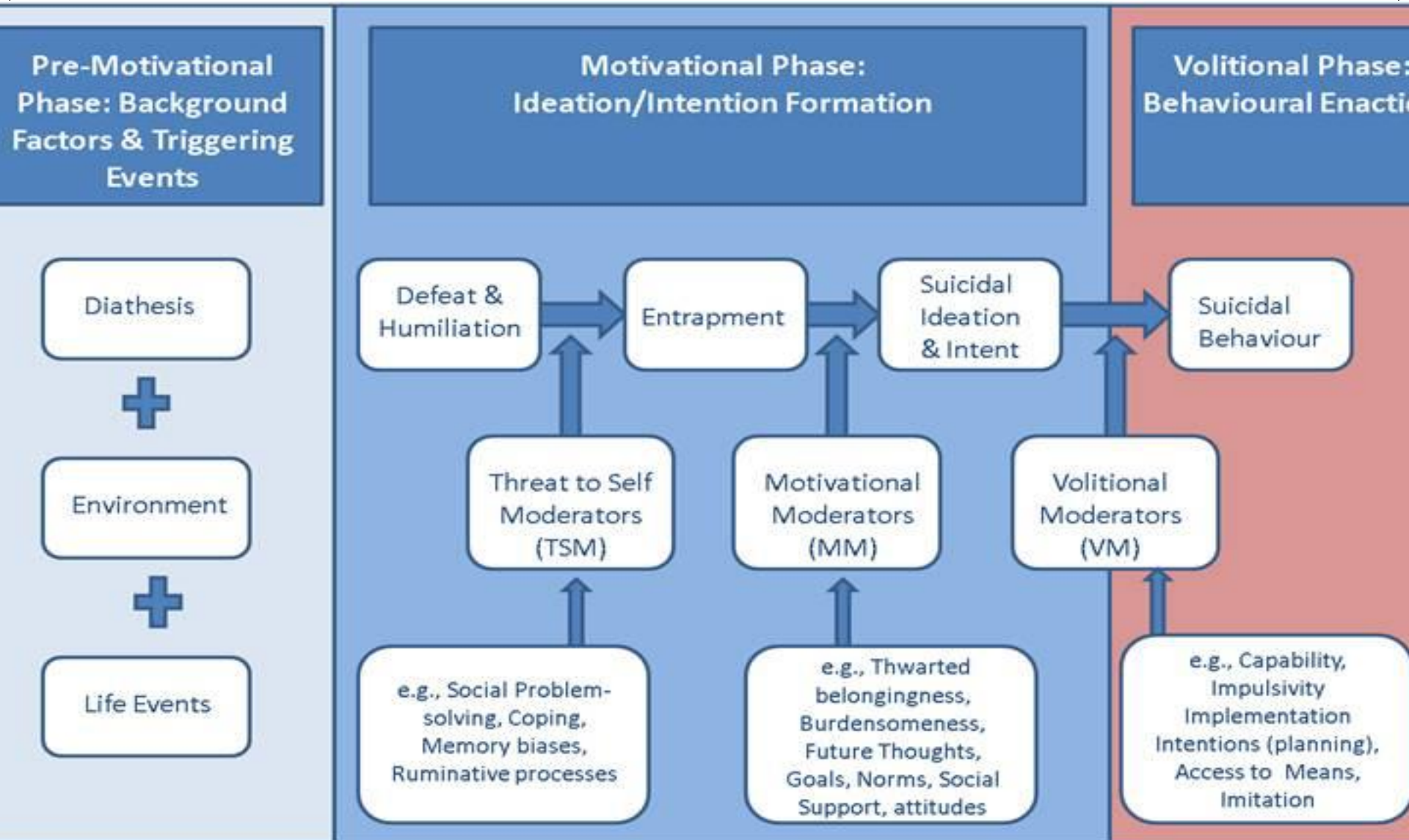
- Dubbel focus bij behandeling van suïcidale patiënt:
- Suïcidaliteit behandelen: *veiligheidsplan*
- Stoornis behandelen
- *Gaat vooral over acute, depressogene suïcidaliteit*

vooral: contact

- de suïcidale patiënt begrijpen in zijn wanhoop: suïcidale motivatie
- in contact komen met naasten van de patiënt
- stressoren en beschermende factoren inventariseren
- veiligheid en continuïteit organiseren: veiligheidsplan
- het beloop van het suïcidale gedrag volgen

Integrated Motivational Volitional model O'Connor

Onthechting in de voorgeschiedenis

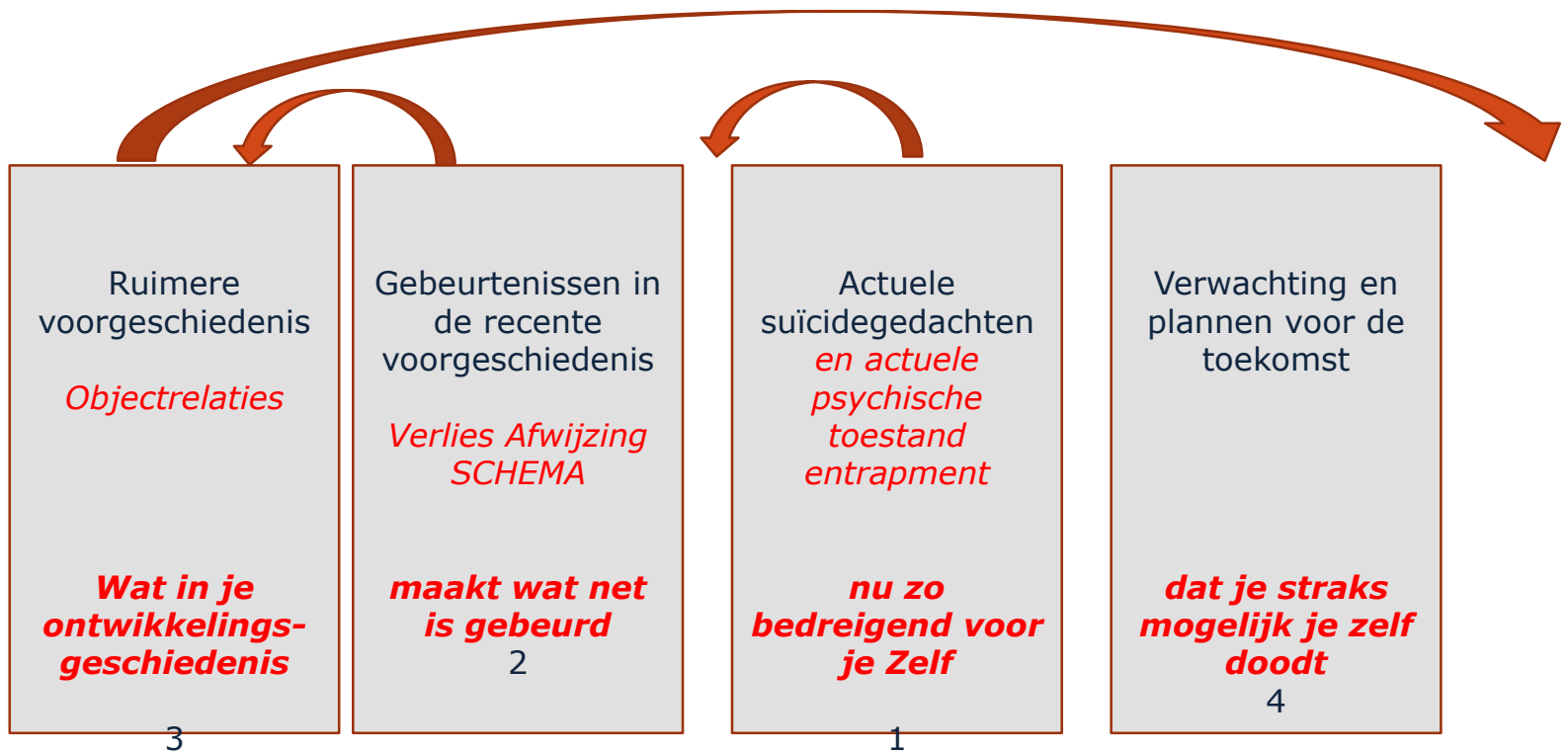

Chronological assessment of suicidal events (CASE)

suïcidaliteit in de context van het leven

een interview format, aangepast naar motivatie

CASE, aangepast: Assessment in individuele context

SIDAS

SIDAS

Suicidal **I**Deation **A**tttributes **S**cale

een fantastische suicide-thermometer

Suicidal IDeation Attributes Scale

1. In de afgelopen maand/**periode** hoe vaak het u gedachten, **gevoelens, beelden** van suïcide gehad

0 = nooit, 10 = hele dag

2. In de afgelopen **periode**, hoeveel controle had u over deze gedachten?

10 = volledige controle, 0 = geen controle

3. In de afgelopen **periode**, hoe dicht was u bij een suïcidepoging?

0 = helemaal niet dichtbij, 10 = ik heb een poging gedaan

4. In de afgelopen **periode**, in welke mate werd u gekweld door gedachten aan suïcide **en de situatie waarin u zit?**

0 = helemaal niet, 10 = in zeer sterke mate

5. In de afgelopen **periode**, in welke mate hebben gedachten aan suïcide u gehinderd in het uitvoeren van uw dagelijkse bezigheden zoals werk, huishouden, sociale activiteiten?

0 = helemaal niet, 10 = in zeer sterk mate

suicidale intentie/risico

- real intention is

stated intention x *reflected* intention x *withheld* intention

Suïcidale motivatie: wat beweegt suïcidale mensen?

- Geen vertrouwen in beter toekomst (no future)
- Geen vertrouwen in Zichzelf (no escape)
- Geen vertrouwen in de Ander (no rescue)
- Geen actueel vermogen ervaring te verdragen of stoppen

‘Waar is mijn nooduitgang?’

IMV

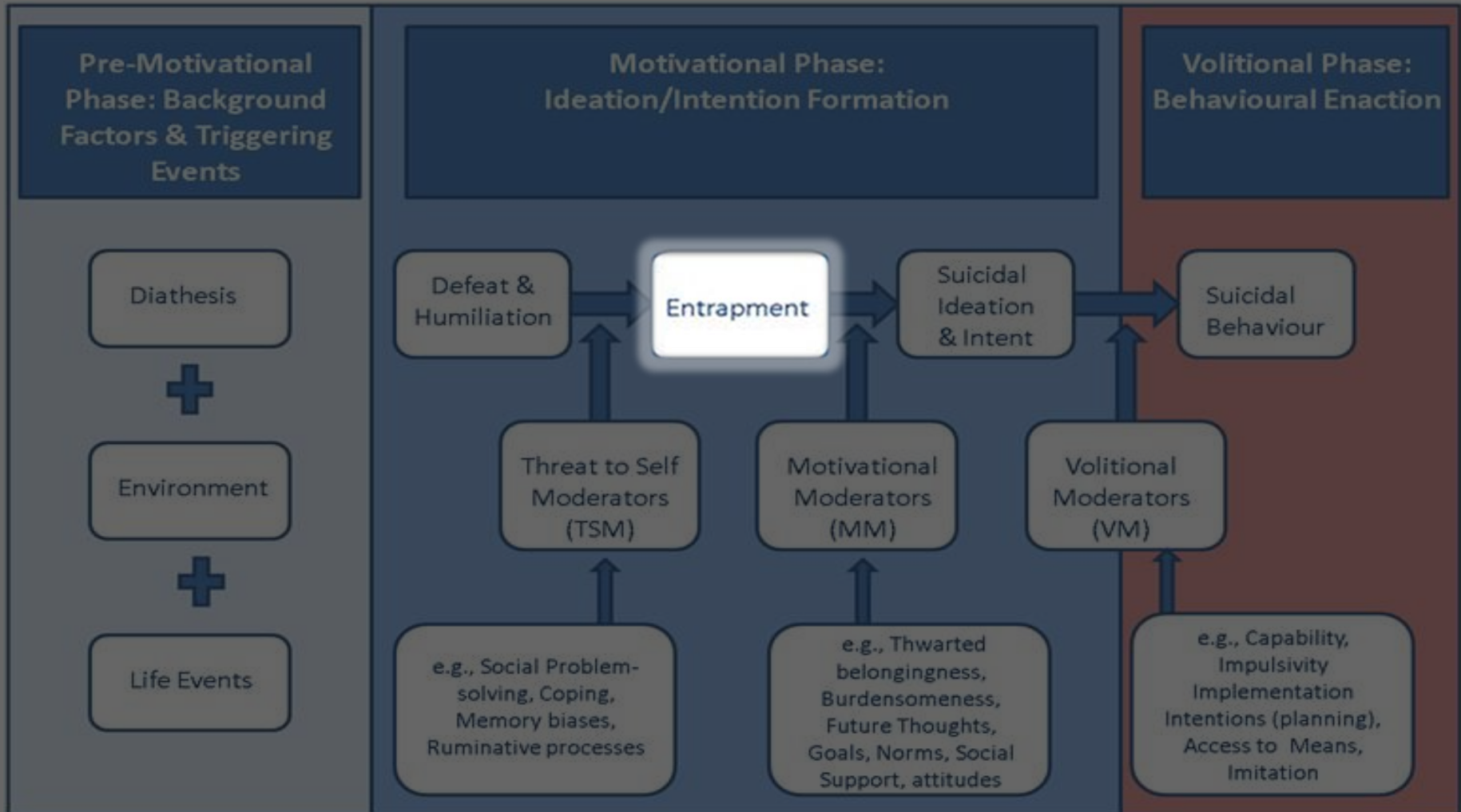
IMV richt je op het entrapment van je patiënt,
suggeert in welke fase je ze zit,
helpt de mate van urgentie te bepalen,
maakt je alert op 'behavioural enactment'
en toont wat de volgorde van je interventies zou moeten zijn.

een klinische casus: Lea

- **Nu:** ernstig suïcidaal; hele dag mee bezig; bang controle te verliezen maar ook tussen angst en verlossing; zeer hoge lijdensdruk; plan; Depakine in huis; geen steunsysteem.
'Overleeft' met benzo's en drugs; vraag: 'veilige omgeving'.
- **Net:** incident op werk; geen ervaren steun, bevestiging schema *'ik doe er niet toe'*
- **Toen:** emotionele verwaarlozing, adoptie, vernedering, misbruik en mishandeling; meerdere TS-en; chronisch suïcidaal.
- **Straks:** ??? Veiligheidsplan

Wat is het *entrapment* van Lea??

Integrated Motivational Volitional model (O'Connor)

Lea's (internal) entrapment

ik kan het niet alleen.....

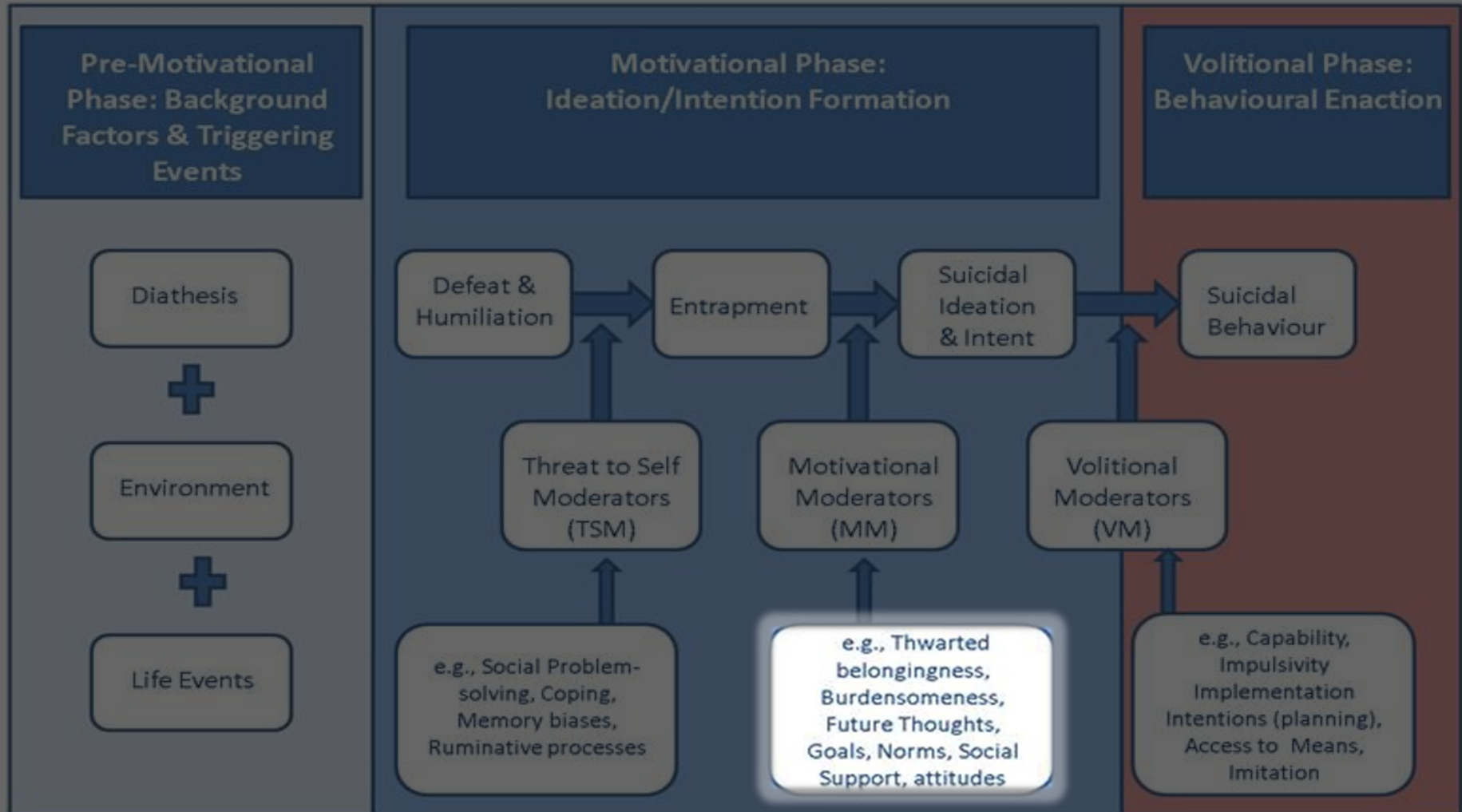
maar niemand is te vertrouwen

de nood is evenwel hoog en voor het veranderen van de onderliggende schema's hebben we meer tijd nodig, veel tijd.

Interventies worden bepaald door de mate van acuutheid

Waar richt je je interventies op bij Lea?

Integrated Motivational Volitional model (O'Connor)

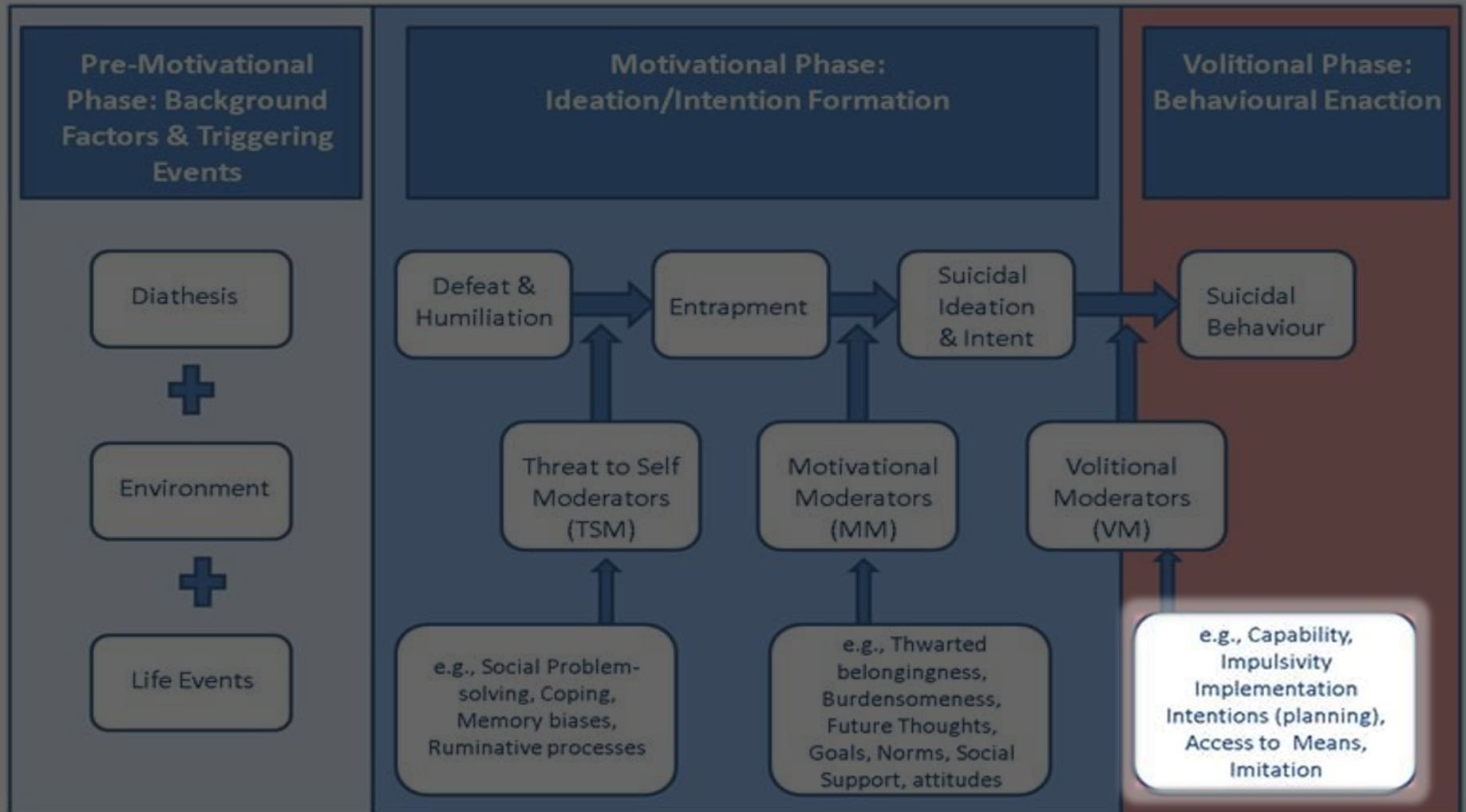

Lea: interventies

“Als je meer veiligheid wilt – vanzelfsprekend! – dan wil ik graag nagaan of dat via een opname geboden kan worden, of dat we intensieve ambulante/deeltijd steun kunnen bieden”.

Een opname is niet zo gemakkelijk tegenwoordig, om een goede plek vinden, heb ik even tijd nodig”.

Integrated Motivational Volitional model (O'Connor)

Lea: interventies

“Als je meer veiligheid wilt is er naast steun van derden iets dat jezelf kunt doen waarmee de veiligheid behoorlijk toeneemt: geef mij je pillen in bewaring, in ieder geval tot je meer controle over jezelf hebt”.

Lea: interventies

“Ik realiseer me dat uit handen geven van je pillen heel veel van je vraagt:

het is alsof je je nooduitgang opgeeft.....

Je zou dus wel haast gek zijn om dat te doen, maar waarschijnlijk is het NU het belangrijkste dat jij voor je zelf kunt doen”.

de hobbelige praktijk bij de Lea's

- Lea lijkt aarzelend in te stemmen, ze wil graag een opname
- Ze zegt toe haar pillen de volgende dag mee te nemen
- Dat laat ze vervolgens na; ik valideer en confronteer, en houd het regelen van de opname even aan:
“hoe kunnen wij veiligheid bieden als jij niet ook maar een beetje voor jezelf zorgt”
- De dag erop overhandigt ze de pillen aan een van onze deeltijdverpleegkundigen
- Ik regel –met moeite- een intake bij een medium care afdeling de dag erop
- Ik bel haar om haar hierover te informeren
- Lea voelt zich tekort gedaan en verbreekt de verbinding

het wordt spannend

Ik besluit even te wachten en iets later opnieuw te bellen....

- Dan wordt er op mijn deur geklopt: Lea

Lea wil haar pillen terug!!

een interpersoonlijk model over suïcidaliteit bij borderline-patiënten (Gunderson)

Indien door ander gesteund

- **Verbonden**

idealiserend, afhankelijk, hypergevoelig voor afwijzing

Bij interpersoonlijke stress(separatie, kritiek, gevoel afwijzing)

- **Bedreigd**

devaluerend, op zz gerichte boosheid, ambivalent in hulpvragen

Als de ander zich fysiek of emotioneel terugtrekt

- **Alleen**

dissociatie, achterdocht, impulsiviteit, hulp-afwijzend

Als de ander zich terugtrekt

- **Wanhoop**

suïcidaliteit

kwetsbaarheid: cognitieve vervormingen **JACOB(A)**

- **Jumping to conclusions** (Overhaast conclusies trekken)
- **Attributing to self** (Persoonlijk maken)
- **Catastrophizing** (Rampdenken)
- **Overgeneralizing** (Overgeneralisatie)
- **Black – White thinking** (Twee- richting denken)

de kwetsbaarheid van mensen met PS

- Permeabele grenzen
- Onvermogen te mentaliseren, vooral onder stress
- Achterdochtig, *epistemisch wantrouwen*
- Moeite emoties te reguleren
- Rigide coping
- Cognitieve vervormingen
- Hypergevoelig voor afwijzing
- Kwetsbaar voor suicidaliteit

kwetsbaarheid: onvermogen te mentaliseren

- het vermogen je eigen gedachten, gevoelens en gedrag te herkennen en volgen
- het vermogen te begrijpen dat ook anderen dingen doen vanuit emoties, wensen, angsten, behoeften, etc.
- in staat zijn te denken over denken, gevoelens en gedrag
- in staat zijn te voelen over denken, gevoelens en gedrag

pré-mentaliserings modi

- Psychisch equivalente modus
- Teleologische modus
- Alsof-modus

psychic equivalence

- Negatieve cognities over zichzelf worden als té waar beleefd
- Interne ervaringen kunnen angstaanjagend zijn (flashbacks)
- Wantrouwen en vijandigheid
- Gedachten van anderen kunnen lezen, ‘weten’ hoe ze zijn, etc. *wat ik voel is waar*

teleologische modus

- Iets als waar/werkelijk beschouwen als het concreet aanwijsbaar is
- Concrete manier van interpreteren

Voorbeelden:

- *alleen geliefd voelen door fysiek contact*
- *therapeut moet betrokkenheid 'bewijzen' door extra sessies*
- *de pizza's zijn belangrijker dan ik*

alsof modus/pretend mode

- De interne wereld is losgekoppeld van de externe wereld
- Gekoppeld aan leegheid, betekenisloosheid en dissociatie
- Eindeloos en inconsequent gepraat over gedachten en gevoelens;
betekenisloos

pre-mentaliseringsmodi: de teleologische modus

De teleologische modus beschrijft een primitieve manier om je staande te houden in een wereld die als zeer bedreigend wordt beleefd.

Het begrijpen van de acties van anderen wordt gebaseerd op concreet aanwijsbare dingen of gebeurtenissen:

“het is waar omdat het concreet aanwijsbaar is”

Als ik Lea's pillen nu teruggeef, hoort zij dat het mij niets interesseert als ze zich van het leven beroofd. Ik moet me richten op wat tussen haar en mij gebeurt, haar valideren in haar gevoel, verwoorden dat dit **niet een situatie is om pillen terug te geven.**

Chronische suïcidaliteit

*management en behandeling van
chronische suïcidaliteit*

Principes van management

Cool

Commitment (contact met de wanhoop)

Contract

Containment

Countertransference

Contextual understanding

Collaboration (split treatment)

Comprehensive

Concern for acute episodes

Cool:

verschil in houding tussen chronische en acute suïcidaliteit

Chronisch: geduld, reflectie

Acuut: actie, protectie

Containment

het vermogen van de therapeut om de intense affect van de patient te absorberen, niet onmiddellijk tot actie over te gaan, maar een atmosfeer van betrokkenheid en nieuwsgierigheid te behouden, zonder moreel oordeel

Accepteer de suïcidaliteit

- Suïcide-ideatie biedt troost (*suïcidaliteit als hoop*)
- Het is een nooduitgang
- Maakt doorleven soms mogelijk
- Niemand geeft zomaar zijn nooduitgang op
- Is tegelijk uiterst risicovol

Je positie

“ik ben er niet om je nooduitgang te blokkeren”

“maar om met jou een andere uitgang te vinden”

Niet-moraliseren is niet-begrenzen?

- Open, nieuwsgierige, net afkeurende houding voorwaarde
- Dus niet: dat *mag* niet
- Maar wel: sommige dingen *kunnen* niet,
bijvoorbeeld suïcide plegen als je jonge kinderen hebt

Contextual understanding

- Begrijpen in historische context
(ontwikkelingsgeschiedenis)
- Begrijpen in actuele context
- Begrijpen in behandelcontext

Contract

Zorgen dat de therapeut kan blijven doen wat hij volgens zijn school moet doen, juist bij suïcidedreiging

Countertransference (tegenoverdracht):

- Angst
- Agressie/irritatie
- Onmacht

Collaboration

samenwerken in split-treatment constructie, FACT
samenwerken met systeem:

***ernstig suïcidale patiënten kun je niet alleen
behandelen***

Comprehensive

- . Psychotherapie (limited reparenting)
- . Vaardigheden
- . Farmacotherapie
- . Begeleiding
- . Rehabilitatie
- . Opname

Concern for acute episodes

Acute op chronische suïcidaliteit: actie

"ANDERS"

'anders'

Andere stoornis

Andere gebeurtenis

Andere werkrelatie : cave Pretend Mode

Ander gevoel (niet plus)

Andere hulpverlener

zorg goed voor jezelf

- wees gevoelig voor tegenoverdracht
- praat erover, vooral als je je erover schaamt
- rapportage, op tijd en adequaat
- steun op elk niveau in organisatie
- consultatie
- scholing

NB: Pas op als je tegen het contact op gaat zien